

## **ULOGA NOTARA U PODJELI STEČEVINE BRAČNIH I VANBRAČNIH PARTNERA**

**Sažetak:** Imovinski odnosi bračnih odnosno vanbračnih partnera u važećem zakonodavstvu Bosne i Hercegovine mogu biti regulisani kroz zakonske odredbe porodičnog prava, ili kroz ugovorno uređenje imovinskih odnosa bračnih odnosno vanbračnih partnera. Ugovornim uređenjem imovinskih odnosa se bračnim odnosno vanbračnim partnerima pruža sloboda da sami, na osnovu međusobnog sporazuma uređuju svoj imovinski režim, te da se na iste onda ne primjenjuje zakonski režim bračne odnosno vanbračne stečevine.

Pored uređenja imovinskih odnosa bračnih odnosno vanbračnih partnera prije zaključenja braka, odnosno u toku trajanja braka ili vanbračne zajednice i to bračnim ugovorom, bračni odnosno vanbračni partneri iste odnose mogu ugovorno urediti i nakon prestanka braka odnosno vanbračne zajednice ugovorom o podjeli bračne odnosno vanbračne stečevine. Na taj način se njihovi imovinski odnosi uređuju sporazumno i vansudski, bez potrebe pokretanja sudskih postupaka.

Ugovorno uređenje imovinskih odnosa bračnih odnosno vanbračnih partnera vrši se kroz zaključenje bračnog ugovora te ugovora o podjeli bračne/vanbračne stečevine. Predviđena forma za zaključenje navedenih ugovora, kako u bosanskohercegovačkom zakonodavstvu, tako i u uporednim zakonodavstvima, jeste forma notarski obrađene isprave. Notar svojom djelatnošću notarske obrade isprava u oblasti uređenja imovinskih odnosa bračnih odnosno vanbračnih partnera ostvaruje svoju vansudsku odnosno concilijansku ulogu unutar pravnog sistema, čiji je osnovni cilj osiguranje pravne sigurnosti i sprečavanje budućih sporova.

**Ključne riječi:** bračna stečevina, podjela bračne stečevine, podjela vanbračne stečevine, notar, ugovor o podjeli bračne/vanbračne stečevine.

### **1. Uvod**

Imovinski odnosi bračnih odnosno vanbračnih partnera su predmet posebnog zakonskog regulisanja unutar porodičnog zakonodavstva, čiji je cilj da se izvrši prilagodba stvarnim potrebama i interesima sudionika tih odnosa, na način da isti na vrijeme urede svoje odnose prije nego što dođe do nesuglasica. Isto je predviđeno na osnovu seta zakonskih propisa koji predviđaju načine utvrđivanja statusa imovine, te kao osnovno ovlaštenje slobodu uređenja imovinskih odnosa između bračnih odnosno vanbračnih partnera.

Sloboda uređenja imovinskih odnosa je manifestacija principa slobode raspolaganja imovinom, kao jednom od osnovnih principa kako u cjelokupnom pravu, tako i u porodičnom pravu. Princip slobode raspolaganja imovinom svim pojedincima daje pravo da, poštujući zakonske propise, slobodno urede svoje

imovinske odnose i to imovinske odnose za života i imovinske odnose za slučaj smrti. Sloboda uređenja imovinskih odnosa proizlazi iz i principa jednakosti bračnih odnosno vanbračnih partnera, koji predviđa jednakost bračnih odnosno vanbračnih partnera, kako u ličnim, tako i u imovinskim odnosima. Ukoliko bračni odnosno vanbračni partneri ne koriste se svojim ovlaštenjem da slobodno i ugovorno urede svoje imovinske odnose u braku odnosno vanbračnoj zajednici, onda dolazi do primjene zakonskih propisa o posebnoj imovini i bračnoj stečevini.

## 2. Aktualna pitanja u pogledu utvrđivanja posebne imovine bračne/vanbračne stečevine

Porodično zakonodavstvo u BiH predviđa dva režima bračne imovine odnosno imovine u vanbračnoj zajednici, a to je zakonski imovinski režim i ugovorni imovinski režim.<sup>1</sup> Pritom zakonodavac prioritet daje ugovornom imovinskom režimu, pa ukoliko bračni odnosno vanbračni partneri urede svoje imovinske odnose ugovorom, na navedenu imovinu neće doći do primjene odredbi o zakonskom imovinskom režimu, obzirom da se ugovaranjem isključuje primjena zakonskog imovinskog režima.<sup>2</sup> Zakonski imovinski režim se, dakle, primjenjuje samo u situacijama kada bračni odnosno vanbračni partneri nisu ugovorno uredili svoje imovinske odnose u braku odnosno vanbračnoj zajednici. Izrazito je bitno odrediti status imovine koju imaju bračni partneri, posebno u slučajevima raspolaganja takvom imovinom, jer se na taj način štite interesi bračnih partnera ali i interesi trećih lica.<sup>3</sup> Zakonski imovinski režim predviđa da bračni odnosno vanbračni partneri mogu imati dvojaku imovinu, i to imovinu koja je posebna imovina jednog od bračnih partnera i imovinu koja je bračna stečevina (bračna tekovina, zajednička imovina).<sup>4</sup>

### 2.1. Posebna imovina bračnih/vanbračnih partnera

Posebna imovina je ona imovina koju je bračni partner stekao prije sklapanja braka, odnosno prije postojanja vanbračne zajednice. Stoga imovina koju bračni partner stekne prije zaključenja braka, predstavlja posebnu imovinu tog bračnog

---

1 Tako Porodični zakon FBiH predviđa odredbe o zakonskom imovinskom režimu, te određuje da bračni odnosno vanbračni partneri mogu bračnim ugovorom drukčije urediti svoje odnose vezane za bračnu stečevinu. (čl.252. st.2. Porodičnog zakona FBiH, „Službene novine FBiH“, br.35/2005, 41/2005 - ispr., 31/2014 i 32/2019 - odluka US FBiH), a jednako predviđa i Porodični zakon Brčko Distrikta BiH (čl.229. st.2. Porodičnog zakona BD BiH, „Službeni glasnik BD BiH“, br.23/2007). Porodični zakon Republike Srpske također pored zakonskog imovinskog režima predviđa da se bračnim ugovorom mogu urediti imovinskopравни odnosi na postojećoj ili budućoj imovini, čime indicira da se na osnovu navedenog ugovora mogu slobodno urediti imovinski odnosi bračnih odnosno vanbračnih partnera (čl.271.st.4. Porodičnog zakona RS, „Službeni glasnik RS“, br.54/2002, 41/2008, 63/2014 i 56/2019 - odluka US RS).

2 N. Traljić, S. Bubić, *Bračno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2007, 69.

3 E. Bikić, M. Povlakić, S. Suljević, M. Plavšić, *Notarsko pravo*, GIZ, Sarajevo, 2013. 422.

4 Porodični zakon FBiH predviđa da bračni partneri mogu imati posebnu imovinu i bračnu stečevinu (čl.250. PZ FBiH) dok Porodični zakon RS tretira imovinu u okviru posebne imovine i zajedničke imovine (čl.269. PZ RS), a Porodični zakon BD BiH u okviru posebne imovine i bračne tekovine (čl.227. PZ BD BiH). Pritom razlike postoje u pojmovnom označavanju, dok je sastav posebne imovine i bračne stečevine (bračne tekovine, zajedničke imovine) jednako predviđen u svim navedenim zakonskim propisima.

partnera, jer nije stečena zajedničkim radom parničnih stranaka tokom trajanja njihove bračne zajednice.<sup>5</sup> Međutim, ako je u toku braka došlo do uvećanja vrijednosti posebne imovine jednog od bračnih partnera na račun bračne stečevine, priroda zahtjeva drugog bračnog partnera ovisiti će o samom uvećanju vrijednosti imovine, odnosno o tome da li se radi o znatnom ili neznatnom uvećanju vrijednosti imovine.<sup>6</sup> Posebna imovina je i imovina koju je jedan od bračnih odnosno vanbračnih partnera stekao po nekom drugom osnovu različitom od sticanja bračne stečevine, odnosno nije stečena radom za vrijeme trajanja bračne zajednice, kao i drugim načinima sticanja bračne stečevine. Tako je posebna imovina ona imovina koju je bračni partner stekao nasljeđivanjem, kao i novčana sredstva ostvarena prodajom imovine koja je naslijeđena.<sup>7</sup> Posebna imovina bračnog partnera je i ona imovina koja je stečena poklonom ili drugim oblicima besteretnog stjecanja, ukoliko to proizlazi iz namjene poklona ili iz okolnosti slučaja u momentu davanja poklona<sup>8</sup>.

Prilikom procjenjivanja da li imovina koja je predmet ugovora o poklonu predstavlja posebnu imovinu bračnog partnera kao poklonoprimca ili ulazi u bračnu stečevinu, relevantna je namjera poklonodavca prilikom zaključenja samog ugovora, odnosno da li je isti ugovorom o poklonu želio učiniti poklon samo poklonoprimcu i koji bi predstavljao njegovu posebnu imovinu, ili je pak volja poklonodavca bila da učini poklon oboma bračnim partnerima u bračnu stečevinu.<sup>9</sup> Da bi se u budućnosti izbjegle moguće nedoumice prilikom utvrđivanja stvarne volje poklonodavca pri sklapanju ugovora o poklonu nekretnina te povećao nivo pravne sigurnosti, u praksi a posebno pri notarskoj obradi ugovora o poklonu nekretnina je uobičajeno da se naznači u samom ugovoru koja je volja poklonodavca vezano za tretiranje imovine koja je predmet ugovora o poklonu, odnosno da li nepokretnu imovinu koja je predmet ugovora o poklonu poklanjaju poklonoprimcu u posebnu imovinu, ili pak poklon čini na način da se nepokretna imovina koja je predmet ugovora o poklonu smatra bračnom stečevinom poklonoprimca i njegovog bračnog partnera.<sup>10</sup>

Posebno pitanje u sudskoj praksi se postavlja u pogledu tretiranja ugovora o doživotnom izdržavanju, odnosno da li imovina koja je predmet ugovora o doživotnom izdržavanju, a koji je sklopljen za vrijeme trajanja braka odnosno vanbračne zajednice, predstavlja posebnu imovinu bračnog partnera kao ugovorne strane odnosno davaoca izdržavanja ili bračnu stečevinu sa njegovim bračnim odnosno vanbračnim partnerom.<sup>11</sup> Većinski stav sudske prakse jeste da se radi o imovini koja

---

5 Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, broj: 920 P 048213 18 Rev od 07.06.2018. godine

6 Ukoliko se radi o znatnom uvećanju posebne imovine, kojom su nastale važne promjene u stanju i vrijednosti posebne imovine drugog bračnog partnera, ona će predstavljati novu imovinu koja je nastala zajedničkim radom u toku zajednice života bračnih partnera, te će drugi bračni partner u odnosu na tu imovinu imati stvarnopravni zahtjev; (N.Tešić, „O zajedničkoj imovini supružnika“, *Pravni život*, br.10/2006, 263.) U suprotnom, ukoliko se radi o neznatnom uvećanju posebne imovine, drugi bračni partner će imati obligacionopravni zahtjev srazmjerno uloženim sredstvima (Presuda Vrhovnog suda R. Hrvatske, broj: Rev. 987/1994 od 17.07.1996.godine).

7 Presuda Županijskog suda u Varaždinu, broj: GŽ.1261/11-2 od 12.04.2011. godine

8 Čl.251. st.2. PZ FBiH; čl.270. st.6. PZ RS; čl.228. st.2. PZ BD BiH

9 E. Oruč, „Bračna stečevina u zakonodavstvu i sudskoj praksi Bosne i Hercegovine“, *Journal of Education and Humanities*, vol.3, 2020, 113.

10 E. Bikić, M. Povlakić. S. Suljević, M. Plavšić, 424-425.

11 N. Tešić, 269.

ulazi u bračnu stečevinu jer je stečena davanjem izdržavanja primatelju izdržavanja, dakle radom ili prihodom od rada bračnih partnera, bez obzira što je samo jedan od njih ugovorna strana takvog ugovora, dok bi izuzetak mogao postojati samo ukoliko bi se davanje izdržavanja sastojalo od isplate novčanog iznosa primatelju izdržavanja kojeg bi bračni partner plaćao iz vlastite imovine i tako stečena imovina bi mogla predstavljati posebnu imovinu tog bračnog partnera.<sup>12</sup> Utvrđivanje da li imovina koja je stečena na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju predstavlja bračnu stečevinu ili posebnu imovinu ovisi o tome ko je u pretežitoj mjeri izvršavao odredbe ugovora odnosno jesu li se davanja izdržavanja sastojala iz plaćanja koja novčana sredstva su potjecala iz bračne stečevine ili iz posebne imovine partnera imovine bračnog druga koji je davalac izdržavanja. Oboriva pretpostavka o bračnoj stečevini u pogledu ugovora o doživotnom izdržavanju odraz je aleatornosti samog ugovora, na kojeg bi se obzirom na aleatornost analogno mogle primijeniti i odredbe koje zakonodavac propisuje za imovinu koja je stečena na osnovu igara na sreću.<sup>13</sup> Prilikom procjenjivanja da li se radi o posebnoj imovini ili bračnoj stečevini, potrebno je uzeti u obzir specifičnu pravnu prirodu ugovora o doživotnom izdržavanju.<sup>14</sup> Naime, ugovor o doživotnom izdržavanju je obligacionopravni ugovor sa nasljednopravnim efektima, odnosno istim primalac izdržavanja voljno raspolaže svojom imovinom za slučaj smrti.<sup>15</sup> Kako se istim voljno vrši prenos prava vlasništva tačno određenih stvari ili kakvih drugih prava na davaoca izdržavanja u momentu svoje smrti<sup>16</sup>, razumljiv je i stav pravne nauke i sudske prakse da se u pogledu imovine stečene na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju radi o oborivoj pretpostavci bračne stečevine.

## 2.2. Bračna/vanbračna stečevina – pitanja iz prakse

Bračnu stečevinu čini imovina koju su bračni partneri stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice kao i prihodi od te imovine<sup>17</sup>, imovina stečena od igara na sreću tokom trajanja braka<sup>18</sup>, prihodi od autorskog prava i njemu srodnih prava - prihodi od intelektualnog vlasništva ostvareni za vrijeme trajanja bračne zajednice<sup>19</sup>, pokloni trećih lica učinjeni tokom bračne zajednice bez obzira na to koji ih je bračni partner primio<sup>20</sup>, ukoliko drugačije ne proizlazi iz namjene poklona ili se iz okolnosti u momentu davanja poklona može zaključiti da je poklonodavac želio učiniti poklon samo jednom od bračnih partnera<sup>21</sup>. Bračnu stečevinu čini i udio u privrednom društvu, koji je stečen radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili ako

12 Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH, broj: 530 P 065705 16 Rev od 26.04.2018. godine

13 N. Tešić, 269.

14 Presuda Županijskog suda u Varaždinu, Gž.1689/05-2 od 14.02.2006. godine

15 E. Bikić, A. Brkić, „Materijalne i procesnopravne posljedice nedostatka forme ugovora u pravnom prometu nekretnina“, *Analiza Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici*, br.3/2010, 145.

16 D. Novaković, „Ugovor o doživotnom izdržavanju (neke specifične karakteristike)“, *Megatrend revija*, 2015, vol.12, br.2, 178.

17 Čl.251.st.1. PZ FBiH; čl.270.st.5. PZ RS; čl.228.st.1. PZ BD BiH

18 Čl.251.st.3. PZ FBiH; čl.270.st.3. PZ RS; čl.228.st.3. PZ BD BiH

19 Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj: 65 0 P 156819 19 Rev od 22.10.2019. godine

20 Čl.251.st.2. PZ FBiH; čl.270.st.6. PZ RS; čl.228.st.2. PZ BD BiH

21 Presuda Kantonalnog suda u Bihaću, 23 0 P 023276 17 Gž2 od 7.9.2017. godine

potječe iz te imovine za vrijeme trajanja iste.<sup>22</sup> Imovina stečena radom za vrijeme trajanja bračne zajednice predstavlja osnovni način stjecanja bračne stečevine. Rad kao konstitutivni element za stjecanje imovine je u sudskoj praksi definisan kao svaki oblik rada kojim se stvara vrijednost odnosno koji je jedan od bračnih partnera upotrijebio za stvaranje imovine koja ima status bračne stečevine, kao što je rad na temelju kojega se ostvaruje pravo na plaću ili naknadu, a i svaki drugi oblik rada i saradnje u upravljanju, održavanju i povećanju imovine.<sup>23</sup> Rad može biti zajednički ili odvojeni, može imati direktne ili indirektne efekte u stjecanju imovine, pri čemu doprinos svakog bračnog partnera može biti manji ili veći, ali isti ne utječe na pravni režim bračne stečevine.<sup>24</sup>

Često u praksi dolazi do situacija da se radom sa ili na određenoj stvari koja je posebno vlasništvo jednog od bračnih partnera, dolazi do povećanja njene vrijednosti ili stvaranja nove imovine. Takve su situacije kada bračni partneri zajedničkim radom za vrijeme trajanja braka renoviraju nekretninu, koja je posebna imovina jednog od bračnih partnera (npr. naslijeđe iza umrlih roditelja), ili pak na nekretnini – zemljištu koje je naslijeđe jednog od bračnih partnera izgrade nekretninu. U situacijama kada zajedničkim radom dolazi do stvaranja nove imovine, kao što je u primjeru izgradnje kuće na zemljištu koje je posebna imovina, stav sudske prakse je da se radi o bračnoj stečevini kao prihodu ostvarenom zajedničkim radom.<sup>25</sup> U pogledu visine suvlasničkih dijelova, isto je potrebno utvrditi i to na način da se prethodno utvrdi kolika vrijednost zemljišta sudjeluje u vrijednosti nekretnine u cjelini – objekta sa zemljištem, te u ovisnosti na te vrijednosti utvrditi suvlasnički omjer na tako stečenoj imovini.<sup>26</sup> U situacijama kada je došlo do povećanja vrijednosti posebne imovine jednog od bračnih partnera, ukoliko je uvećanje vrijednosti posebne imovine jednog bračnog partnera znatno, onda ista predstavlja novu imovinu koja je nastala zajedničkim radom u toku zajednice života bračnih partnera i tada drugi bračni partner u odnosu na tu imovinu ima stvarnopravni zahtjev, a ako je uvećanje vrijednosti posebne imovine jednog bračnog partnera neznatno, drugi bračni partner ima pravo na novčani zahtjev srazmjerno svome doprinosu.<sup>27</sup>

Ukoliko jedan bračni partner počne sa izgradnjom stambenog objekta prije zasnivanja bračne zajednice, postavlja se pitanje statusa te imovine, pa je stav sudske prakse da će se raditi o posebnoj imovini tog bračnog partnera samo u slučaju ako taj bračni partner u pretežnom dijelu izgradi stambeni objekat prije zasnivanja bračne zajednice, pri čemu drugom bračnom partneru pripada pravo na novčanu naknadu u visini njenog doprinosa u dovršetku objekta, a u suprotnom će se raditi o bračnoj stečevini.<sup>28</sup> S druge strane, ukoliko jedan bračni partner stekne imovinu prije zaključenja braka i to na osnovu ugovora o kupoprodaji, za koju imovinu isplati u

22 Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 039576 16 Rev od 01.11.2016. godine

23 Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 039576 16 Rev od 01.11.2016. godine

24 E. Bikić, M. Povlakić, S. Suljević, M. Plavšić, 424.; Presuda Kantonalnog suda u Novom Travniku broj: 49 0 P 001 226 12 Gž od 30.03.2012. godine

25 Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 179/85, od 16.05.1985. godine

26 E. Oruč, 115.

27 N. Tešić, 263.

28 Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, Rev 17650/2014(2) od 19.5.2016. godine

cjelosti kupoprodajnu cijenu, ista predstavlja njegovu posebnu imovinu.<sup>29</sup>

U praksi su česte i situacije kada u toku trajanja bračne zajednice se stiče imovina, na način da se iste finansiraju iz kreditnih sredstava, a isti krediti terete samo jednog od bračnih partnera, pa se postavlja pitanje statusa takve imovine. Stav sudske prakse je da i takva imovina, i pokretna i nepokretna, predstavlja bračnu stečevinu koju su bračni partneri stekli radom tokom bračne zajednice, bez obzira na činjenicu što je samo jedan bračni supružnik podizao kredite i uzimao pozajmice za sticanje te imovine.<sup>30</sup> Ukoliko bračni partneri steknu imovinu čiju kupovinu finansiraju iz kreditnih sredstava, pa u toku otplate kredita dođe do razvoda braka, i dalje će se raditi o imovini koja je njihova bračna stečevina, ali tada bračnom partneru koji je nastavio s otplaćivanjem kredita pripada obligacionopravni zahtjev prema drugom bračnom partneru radi naknade dijela otplaćenog kredita.<sup>31</sup>

Priroda bračne stečevine je različito riješena u uporednom pravu, pa u nekim zakonodavstvima zajednička imovina supružnika predstavlja zajedničko vlasništvo, kod kojeg udjeli zajedničara nisu unaprijed određeni ali su određivi.<sup>32</sup> U drugim zakonodavstvima bračna stečevina tretira kao suvlasništvo bračnih partnera, pri čemu se na bračnu stečevinu i upravljanje bračnom stečevinom shodno primjenjuju odredbe stvarnog i obligacionog prava.<sup>33</sup> Porodični zakon FBiH i Porodični zakon BD BiH bračnu stečevinu tretira kao suvlasništvo, pri čemu su bračni partneri u jednakim dijelovima suvlasnici na imovini koja ulazi u bračnu stečevinu ako nisu drugačije ugovorili.<sup>34</sup> Suvlasništvo u jednakim dijelovima na bračnoj stečevini se smatra neoborivom zakonskom pretpostavkom, a isto je stav i sudske prakse.<sup>35</sup> Porodični zakon RS podjelu zajedničke imovine bračnih odnosno vanbračnih partnera predviđa na način da svakome pripada po jedna polovina zajedničke imovine<sup>36</sup>, ali se radi o oborivoj zakonskoj pretpostavci u pogledu dijelova u zajedničkoj imovini.<sup>37</sup>

### 3. Djelatnost notara prilikom sačinjavanja ugovora o podjeli bračne stečevine

Zakonski režim bračne stečevine i režim upravljanja i raspolaganja bračnom stečevinom se može izmijeniti ugovornim uređenjem imovinskih odnosa. Porodično zakonodavstvo u BiH predviđa da se može izmijeniti zakonski režim bračne stečevine na osnovu tri ugovora, a to su bračni ugovor, ugovor o podjeli bračne stečevine i ugovor o upravljanju i korištenju zajedničkom imovinom. Forma za zaključenje sva tri ugovora jeste forma notarski obrađene isprave.<sup>38</sup> Prvi ugovor je bračni ugovor,

29 Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, 92 0 P 048213 18 Rev od 7.6.2018. godine

30 Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, 71 0 P 047264 17 Rev od 27.2.2018. godine

31 Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, 71 0 P 218516 18 Rev od 13.12.2018. godine

32 E. Bikić, M. Povlakić, S. Suljević, M. Plavšić, 425.

33 Čl.253. PZ FBiH predviđa da se u pogledu upravljanja bračnom stečevinom na bračnu stečevinu primjenjuju odredbe stvarnog i obaveznog prava, ako ovim zakonom nije drukčije određeno

34 Čl.252. st.1. PZ FBiH; čl.229. st.1. PZ BD BiH

35 Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj: 65 0 P 039576 16 Rev od 01.11.2016. godine

36 Čl.272. st.1. PZ RS

37 Prema čl.273. st.1. PZ RS Svaki bračni supružnik može zahtijevati da mu sud odredi veći dio od pripadajuće mu polovine zajedničke imovine, ako dokaže da je njegov doprinos u sticanju zajedničke imovine očigledno veći od doprinosa drugog bračnog supružnika.

38 Čl.258. st.2. PZ FBiH; čl.271.st.5. i čl.288.st.1. PZ RS. PZ BD BiH predviđa dvojnju formu odnosno

kojim ugovorom se uređuju imovinski odnosi bračnih partnera u toku trajanja braka, ali i budućih bračnih partnera.<sup>39</sup> Ugovor o podjeli (diobi) bračne stečevine bračnih partnera jeste drugi ugovor kojim bračni partneri mogu sporazumno urediti svoje odnose i to izvršiti podjelu bračne stečevine.<sup>40</sup> Porodično zakonodavstvo entiteta RS predviđa još jedan način izmjene zakonskog režima, a to je ugovor o upravljanju i korištenju zajedničkom imovinom, na osnovu kojeg se bračni partneri mogu sporazumjeti da se jednom od njih povjeri upravljanje i korištenje ili samo upravljanje zajedničkom imovinom ili njenim dijelom.<sup>41</sup>

### 3.1. Uslovi za punovažnost ugovora o podjeli bračne stečevine

Bračni partneri zaključivanjem ugovora o podjeli bračne stečevine mogu izvršiti podjelu bračne stečevine, i to u toku trajanja braka i nakon prestanka braka.<sup>42</sup> Porodično zakonodavstvo predviđa ugovornu podjelu bračne stečevine kao pravilo, načinom pozicioniranja istog u samom propisu. Sudska podjela bračne stečevine predviđena je samo onda kada ne postoji sporazum bračnih partnera, i to ako podjelu želi samo jedan od bračnih partnera ili ga žele oboje, a ne mogu se sporazumjeti o podjeli imovine koja ulazi u bračnu stečevinu.<sup>43</sup> Predmet ugovora o podjeli može biti i vanbračna stečevina, adekvatnim primjenama odredbi o bračnoj stečevini i na vanbračnu stečevinu.<sup>44</sup>

Da bi ugovor o podjeli bračne stečevine bio punovažan, potrebno je da su ispunjeni opći uslovi za njegovu punovažnost; odnosno ugovor je potrebno da bude sklopljen u propisanoj formi, potrebno je da postoji saglasna izjava volja ugovornih strana; da postoji valjan osnov i da postoji sadržaj ugovora. Ugovorne strane su bračni odnosno vanbračni partneri, koji su potpuno poslovno sposobni, a ugovor mogu sklopiti lično ili putem punomoćnika, s tim da punomoć mora biti u formi ugovora koji se sklapa i po sadržaju mora odgovarati elementima ugovora o podjeli bračne stečevine.<sup>45</sup> Saglasna izjava volja podrazumijeva da su volje ugovornih strana date saglasno i slobodnom voljom, odnosno da ne postoji neka od mana volje (prinuda, zabluda, prevara, prijetnja). Predmet ugovora o podjeli bračne stečevine nije izričito propisan zakonom, pa se može izvesti zaključak da je dopušten svaki ugovor o podjeli bračne stečevine koji se ne protivi prisilnim propisima.<sup>46</sup>

Forma predviđena za ugovor o podjeli bračne stečevine jeste forma notarski obrađene isprave, koja je predviđena za sve pravne poslove koji regulišu imovinski

formu koja je sačinjena i ovjerena kod nadležnog organa ili formu notarski obrađene isprave (čl.235. st.2. PZ BD BiH)

39 R. Šunje, „Neka pitanja bračnog ugovora“, *Revija za pravo i ekonomiju*, god.8, br.2, 2008., 121-139.

40 E. Bikić, M. Povlakić, S. Suljević, M. Plavšić, 426.

41 Čl.281. PZ RS

42 E. Bikić, M. Povlakić, S. Suljević, M. Plavšić, 426.

43 B. Rešetar, U. Josipović, „Sporna pitanja bračne stečevine s osvrtom na bankovne ugovore bračnih drugova“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god.50, 1/2013, 123.

44 Čl.263.st.2. PZ FBiH; čl.284.st.2. PZ RS; čl.240.st.2. PZ BD BiH; M. Povlakić, C. Schallast, V. Softić, *Komentar zakona o notarima u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 2011., 52.

45 E. Bikić, M. Povlakić, S. Suljević, M. Plavšić, 430.

46 S. Winkler, „Imovinski odnosi u obitelji: nacionalna pravna rješenja i europski trendovi“, *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, vol.X, 1/2019, 457.

odnosi između bračnih partnera, kao i osoba koje žive u vanbračnoj zajednici.<sup>47</sup> Forma notarski obrađene isprave je predviđena kao obavezna forma (forma ad solemnitatem) za navedene pravne poslove u važećem zakonodavstvu BiH.<sup>48</sup> Forma notarski obrađene isprave u odnosu na druge forme predviđene u pravnom sistemu BiH (kao što je npr. pismena forma uz ovjeru nadležnog organa) u praksi pokazuje brojne prednosti. One se ogledaju u prvom redu u specifičnoj prirodi odnosa između bračnih odnosno vanbračnih partnera, gdje je od izuzetnog značaja utvrđivanje prave i stvarne volje ugovornih strana, njihovo poučavanje i upozoravanje kao i zaštita njihovih interesa, koji ciljevi se na adekvatan način mogu ostvariti samo kroz specifičnu djelatnost notara, a što u konačnici utječe na podizanje nivoa pravne sigurnosti.<sup>49</sup> Nadalje, notar u toku cijelog postupka sačinjavanja samog ugovora ex officio pazi na punovažnost ugovora.<sup>50</sup> Također, jedna od mnogobrojnih prednosti ovakve forme jeste i trajno čuvanje sačinjenih ugovora, obzirom na zakonsku obavezu notara da trajno arhiviraju i čuvaju notarski obrađene isprave.<sup>51</sup> Ista obaveza trajnog čuvanja i arhiviranja nije prisutna kod drugih formi pravnih poslova, pa na taj način ne postoje nikakve alternative u mnogobrojnim situacijama u praksi kada je od krucijalnog značaja trajno čuvanje isprava, kao što su situacije kada ugovorne strane nisu predale ugovor u javne registre na provođenje, a isti se kod njih zagubio, uništio itd. Kod notarske obrade takve komplikacije u pravilu ne bi trebale nastati, obzirom da se isprave trajno čuvaju i uvijek se mogu naknadno izdati. Sačinjavanje ugovora o podjeli bračne stečevine u formi notarski obrađene isprave prolazi kroz zakonom propisani postupak notarske obrade, koji se sastoji od pripremnog postupka, pismene redakcije teksta i završnog dijela postupka sačinjavanja ugovora.<sup>52</sup> Presudom Ustavnog suda FBiH u predmetu U-22/16 od 06.03.2019. godine, ukinuto je pravilo o isključivoj formi notarski obrađene isprave za pravne poslove u privatnim odnosima, među koje su spadali pravni poslovi iz oblasti porodičnog prava, pa i sam ugovor o podjeli bračne/vanbračne stečevine, obzirom da je ista presuda proglasila neustavnim odredbe o obaveznoj notarskoj obradi navedenih pravnih poslova.<sup>53</sup> Kao posljedica presude jeste provođenje iste u zakonodavstvu FBiH na način da se pored predviđene forme notarski obrađene isprave predvide i druge alternativne forme u kojima će se moći zaključivati isti pravni poslovi. Iako je za provođenje ove presude zakonodavcu ostavljen rok od šest mjeseci od dana objavljivanja presude u „Službenim novinama FBiH“ za izmjene i dopune predmetnih zakona, do navedenog nije još nije došlo od strane zakonodavca u ostavljenom roku, s tim da su trenutno

47 Čl.73.st.1. Zakona o notarima FBiH („Službene novine FBiH“, br.45/2002); čl.68.st.1. Zakona o notarima RS („Sl.glasnik RS“, br. 86/2004, 2/2005, 74/2005, 76/2005 - ispr., 91/2006, 37/2007, 74/2007 - odluka US, 50/2010, 78/2011, 20/2014, 68/2017, 113/2018 - odluka US i 82/2019); čl.47.st.1. Zakona o notarima BD BiH („Sl.glasnik BD BiH“, br. 9/2003 i 17/2006)

48 Više o obaveznoj formi u ugovora u pravnom sistemu BiH vidi u: A. Petrović, E. Jukan, „Obavezna forma ugovora nakon presude Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine U-22/16: neka otvorena pitanja“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Tuzli*, god.V, br.1, 2019., 46.

49 M. Povlakić, „Nadležnost notara u Bosni i Hercegovini“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, god.62, br.2, 2013., 253.

50 I. Martinović, „Notarska forma i ugovori u nasljednom pravu“, *Strani pravni život*, god.61, br.2, 2017., 179-180.

51 E. Bikić, M. Povlakić, S. Suljević, M. Plavšić, 124.

52 *Ibid.*

53 Presuda Ustavnog suda FBiH, U-22/16 od 06.03.2019.godine

u zakonodavnoj proceduri prijedlozi izmjena i dopuna pojedinih članova zakona, poštujući navedenu presudu Ustavnog suda FBiH.

### 3.2. Pripremni postupak pri sačinjavanju ugovora o podjeli bračne stečevine

U pripremnom postupku notar ima obavezu da utvrdi identitet stranaka i drugih učesnika, da utvrdi da li su stranke ovlaštene za zastupanje, da provjeri sposobnost stranaka te da utvrdi pravu volju stranaka. Utvrđivanje identiteta stranaka i drugih učesnika odnosi se na utvrđivanje identiteta bračnih odnosno vanbračnih partnera, odnosno drugih učesnika, kao što su punomoćnici, svjedoci itd. Identitet stranaka i drugih učesnika može se utvrditi na više načina. Najčešći način utvrđivanja identiteta jeste na osnovu uvida u identifikacione dokumente stranaka koji su izdati od strane nadležnih organa, kao što su lična karta, putna isprava – pasoš, ili drugi lični dokumenti na osnovu kojih se na nesumnjiv način može utvrditi identitet stranaka<sup>54</sup>, odnosno lični dokumenti s fotografijom koje je izdao ovlašteni organ, kao što je vozačka dozvola i sl.<sup>55</sup> Ukoliko identitet nije moguće utvrditi na navedeni način, kao dopunski način utvrđivanja identiteta u bh. zakonodavstvu je predviđeno utvrđivanje identiteta putem poznavanja stranaka od strane notara lično i po imenu, ili posvjedočenje identiteta od strane bilo kojeg drugog notara ili dva svjedoka<sup>56</sup> koji moraju biti punoljetni i znati službeni jezik, a jedan od njih mora znati čitati i pisati.<sup>57</sup> Iz notarske isprave mora biti vidljiv način na koji je notar identifikirao navedene osobe, što predstavlja obavezan sadržaj izvornika notarske isprave.<sup>58</sup>

Notar u pripremnom postupku također ima obavezu da ispita da li stranka ima potrebnu poslovnu sposobnost za namjeravani pravni posao.<sup>59</sup> Ukoliko u postupku umjesto stranke učestvuje njen punomoćnik, potrebno je da se provjeri ovlaštenje za zastupanje.<sup>60</sup> Utvrđivanje prave volje stranaka je zakonska obaveza notara koju je on dužan ispitati na osnovu razgovora sa strankama, postavljanjem određenih pitanja.<sup>61</sup> Notar je, dakle, dužan utvrditi pravu volju stranaka, objasniti situaciju, stranke poučiti o pravnom dometu posla i njihove izjave jasno i nedvosmisleno pismeno sastaviti u obliku notarskog izvornika, pri čemu mora paziti da se isključe zabune i sumnje, kao i da neiskusne i nevješte stranke ne budu oštećene.<sup>62</sup>

Svrha cjelokupnog pripremnog postupka jeste da se utvrde sve činjenice koje su od esencijalnog značaja za sačinjavanje pravnog posla odnosno samog ugovora, kao i da se provjere da li postoje svi uslovi za punovažnost posla i utvrdi prava i stvarna volja ugovornih strana, što proizlazi iz garantne funkcije institucije notara koja se kao takva ističe u uporednopravnoj teoriji i praksi.<sup>63</sup> Stoga djelatnost notara

54 Čl.82.st.1. ZoNot FBiH; čl.77.st.1. ZoNot RS; čl.56.st.1. ZoNot BD BiH

55 Čl.12.st.1. Zakona o policijskim službenicima BiH, „Službeni glasnik BiH“, br. 27/04, 63/04, 5/06, 58/06, 15/08, 63/08, 35/09 i 07/12

56 Čl.82.st.1. ZoNot FBiH; čl.77.st.1. ZoNot RS; čl.56.st.1. ZoNot BD BiH

57 Čl.84. ZoNot FBiH; čl.79.st.1. ZoNot RS; čl.58.st.1. ZoNot BD BiH

58 Čl.74.st.1.t.3. ZoNot FBiH; čl.70.st.1.t.3. ZoNot RS; čl.48.st.1.t.3. ZoNot BD BiH

59 Čl.80.st.1. ZoNot FBiH; čl.75.st.1. ZoNot RS; čl.54.st.1. ZoNot BD BiH

60 E. Bikić, M. Povlakić, S. Suljević, M. Plavšić, 134.

61 *Ibid.*, 136.

62 Čl.80.st.2. ZoNot FBiH; čl.75.st.2. ZoNot RS; čl.54.st.2. ZoNot BD BiH

63 D. Knežić-Popović, „Evropski javni beležnici na vetrometini“, *Pravni zapisi*, god.VII, br.2, 2016.,

predstavlja garant zakonitosti isprava i nepristrasne primjene odredbi prava, te u preventivnoj jurisdikciji, pri čemu je notar jedan od sastavnih i esencijalnih dijelova pravosuđa.<sup>64</sup>

### 3.3. Pismena redakcija teksta ugovora o podjeli bračne stečevine

Pismena redakcija teksta ugovora odnosi se na sastavljanje notarski obrađene isprave o pravnom poslu, koju notar vrši po kazivanju stranaka, pri čemu je korisno da notar postavi strankama niz pitanja po svim segmentima konkretnog pravnog posla, odnosno ugovora o podjeli bračne stečevine.<sup>65</sup> Prilikom sačinjavanja teksta ugovora notar treba što vjernije prenijeti volju stranaka ali pritom mora paziti da sadržina pravnog posla ili nekog njegovog dijela ne bude zabranjena, u slučaju da dođe do istog notar je obavezan odbiti poduzimanje službene radnje.<sup>66</sup> Ukoliko stranke žele da se u izvornik unesu nejasne, neprecizne ili dvosmislene izjave, koje bi mogle dati povoda sporovima, ili ne bi imale željeni učinak, ili bi se opravdano moglo smatrati da im je svrha da se neka od stranaka ošteti, notar je na to dužan upozoriti stranke i dati im odgovarajuća uputstva. Ukoliko stranke i dalje žele da se takve izjave unesu u izvornik, notar ima dvije mogućnosti, da odbije da sačini izvornik, ili da takve izjave unese u izvornik, u kom slučaju u izvorniku posebno napominje da je stranke upozorio na posljedice takvih izjava.<sup>67</sup> Ako stranke ipak žele da se takve izjave unesu, notar može odbiti da sačini izvornik, ili ih kao takve unijeti u izvornik, u kom slučaju notar u tom izvorniku posebno napominje da je stranke upozorio na posljedice takvih izjava,<sup>68</sup> dok u notarskom pravu u entitetu RS postoji obaveza odbijanja sačinjavanja izvornika kao i sačinjavanja zapisnika o takvoj radnji koji se kasnije službeno dostavlja Notarskoj komori RS.<sup>69</sup>

U pogledu sadržine ugovora o podjeli bračne stečevine u praksi je ustaljeno da ugovor treba da sadrži odredbe koje se odnose na sam predmet podjele, odnosno koja je to imovina predmet podjele. Navedena imovina koja predstavlja bračnu stečevinu ugovornih strana po svojoj prirodi može biti kako nekretnine, tako i pokretne stvari. Ugovor mora da sadrži i odredbe o načinu podjele bračne stečevine. Način podjele bračne stečevine se može sastojati od podjele imovine na način da se imovina koja je bračna stečevina proda na javnoj prodaji i po izvršenoj prodaji izvrši podjela novca među bračnim partnerima; potom podjela imovine na način da pojedine stvari pripadnu jednom bračnom partneru a druge drugom bračnom partneru; te podjela na način da se imovina ustupi drugom bračnom partneru uz naknadu za ustupljeni dio.<sup>70</sup> Ugovor također može sadržavati i sporazum o troškovima podjele imovine.<sup>71</sup>

---

249.

64 E. Oruč, A. Huseinspahić, E. Čolak, „Značaj notarske službe u procesu približavanja evropskim standardima pravne sigurnosti“, *Zbornik radova – Međunarodna naučna konferencija „Javni i privatni aspekti nužnih pravnih reformi u BiH: Koliko daleko možemo ići?“*, 662-663.

65 D.B. Đurđević, „Javnobeležnički akti“, u *Javnobeležničko pravo* (ur. H.Dragor), 140.

66 E. Bikić, M. Povlakić, S. Suljević, M. Plavšić, 137.

67 Čl.81.st.1. ZoNot FBiH; čl.76.st.1. ZoNot RS; čl.55.st.1. ZoNot BD BiH

68 Čl.81.st.2. ZoNot FBiH; čl.55.st.2. ZoNot BD BiH

69 Čl.76.st.2. i 3. ZoNot RS

70 E. Bikić, M. Povlakić, S. Suljević, M. Plavšić, 433.

71 *Ibid.*

### 3.4. Završni dio postupka sačinjavanja ugovora o podjeli bračne stečevine

Nakon pismene redakcije, stranke, drugi učesnici kao i notar treba da potpišu izvornik, a prije toga da isti priznaju kao svoj. Zakoni o notarima navode da završni dio izvornika nužno mora da sadrži sljedeće elemente: izjašnjenje stranaka o tome kad i kome će se izdati otpravci i prepisi izvornika; izjavu (konstataciju) da je izvornik strankama pročitao u prisustvu notara, da se notar neposrednim pitanjima uvjerio da sadržaj izvornika odgovara volji stranaka i da ga stranke odobravaju i svojeručno potpisuju; izjavu da su prilozi pročitani strankama ili da su se stranke odrekle čitanja i izjavile da su upoznate sa sadržajem priloga; kao i posebne naznake ukoliko se radi o stanci koja ne zna službeni jezik, ili ako je stranka slijepa, gluha, nijema ili gluhonijema.<sup>72</sup>

## 4. Zaključak

Uređenje imovinskih odnosa između bračnih odnosno vanbračnih partnera dovodi i do podizanja nivoa pravne sigurnosti u pravnom prometu, kako samih bračnih odnosno vanbračnih partnera, tako i svih trećih lica. Adekvatnim uređenjem imovinskih odnosa bračnih odnosno vanbračnih partnera izbjegavaju se nepotrebni i skupi sporovi te sprečava se umanjeње imovine. Pritom bračni odnosno vanbračni partneri imaju slobodu da prije sklapanja braka, ali i za vrijeme trajanja braka na osnovu bračnog ugovora urede svoje imovinske odnose, derogirajući na taj način zakonske propise o posebnoj imovini i bračnoj stečevini. Sloboda uređenja imovinskih odnosa u braku odnosno vanbračnoj zajednici odnosi se i na slobodu da bračni odnosno vanbračni partneri sporazumno izvrše podjelu svoje bračne stečevine, odnosno vanbračne stečevine, zaključivanjem ugovora o podjeli bračne stečevine. Sporazumna podjela bračne odnosno vanbračne stečevine podrazumijeva postojanje saglasnosti bračnih odnosno vanbračnih partnera odnosno nepostojanje spora u pogledu sastava bračne stečevine i načina podjele imovine, a vrši se u okviru ugovora o podjeli bračne stečevine, čije sačinjavanje spada u djelatnost notara u važećem zakonodavstvu u BiH. U slučaju postojanja spora podjela se vrši na osnovu odluke suda. Prednosti sporazumne podjele u odnosu na sudsku podjelu ogledaju se u izuzetno kraćem postupku i značajnom smanjenju troškova u odnosu na sudski postupak.

U dosadašnjoj praksi još uvijek nije dovoljno prepoznat značaj ugovornog uređenja imovinskih odnosa, kao načina preveniranja sporova između bračnih i vanbračnih partnera. Bračni odnosno vanbračni partneri se još uvijek rjeđe odlučuju zaključiti bračni ugovor, pa se još uvijek oslanja na zakonski imovinski režim, koji u pojedinim situacijama ne odgovara u potpunosti konkretnoj situaciji i volji partnera.. Jednako je i sa sporazumnom podjelom bračne stečevine odnosno zaključivanjem ugovora o podjeli bračne stečevine, čiji značaj i prednosti još uvijek nisu dovoljno prepoznate. Prema podacima Notarske komore FBiH ukupan broj notarski obrađenih isprava o svim pravnim poslovima u 2019. godini je iznosio oko 81.000, a broj zaključenih ugovora o uređenju imovinskih odnosa bračnih i vanbračnih partnera je iznosio 253, što jasno ukazuje na malobrojnost zaključenih ugovora. Oslanjanjem na sudski postupak u pogledu podjele bračne stečevine prilikom svakog razvoda

<sup>72</sup> *Ibid.*, 138-139.

braka dolazi do nepotrebnog opterećenja redovnog pravosuđa. Upravo je i namjera zakonodavca bila da uspostavi sporazumnu podjelu bračne stečevine kao pravilo, u svakoj situaciji kada ne postoji spor u pogledu sastava i načina podjele i to u okviru djelatnosti notara, dok sudska podjela bračne stečevine se provodi samo u situacijama kada postoji spor.

Sefedin Suljević, mr.iur., notary  
Džejna Suljević, LL.M., senior teaching assistant  
Faculty of law, University of Zenica

## **THE ROLE OF NOTARIES IN THE DIVISION OF PROPERTY OF MARITAL AND EXTRAMARITAL PARTNERS**

**Summary:** Property relations of marital and extramarital partners in the current legislation of Bosnia and Herzegovina may be regulated through legal provisions of family law or through contractual regulation of property relations of marital or extramarital partners. The contractual regulation of property relations gives marital and extramarital partners the freedom to regulate their property regime on their own, on the basis of a mutual agreement, and not to apply the legal regime of marital or extramarital property in the same way.

In addition to regulating the property relations of marital and extramarital partners before the conclusion of marriage, i.e. during the marriage or extramarital union by a marriage contract, marital or extramarital partners refer to the contractual arrangement after the termination of marriage or extramarital union by a contract on division of marital or extramarital property. In this way, their property relations are contracted amicably and out of court, without the need to initiate court proceedings.

Contractual regulation of property relations of marital or extramarital partners is performed through the conclusion of a marriage contract and a contract on the division of marital / extramarital property. The envisaged form for concluding the mentioned contracts, both in the BiH legislation and in the comparative legislation, is the form of notarial processed documents. With its notarial activity, the notary has performed its out-of-court or conciliar role within the legal system in the areas of regulating the property relations of marital or extramarital partners, the basic goal of which is to ensure legal security and spread future disputes.

**Key words:** marital property, division of marital property, division of extramarital property, notary, contract on division of marital / extramarital property.